

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Eusebiu Tu Pamphilu Ekklēsiastikē Istorìa

Eusebius <Caesariensis>

Mogvntiae, 1672

VII. Quòd in rebus quas intelligentiâ assequi non possumus, Creatoris sapientiam praedicare debemus, nec casum aut aliam praeter Deum causam existimare.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14478

teria concretum ; sed intelligibilis & a-
 terna Dei substantia procreatrix est.
 Quin- etiam ordinationis illius ratio,
 opus est providentiæ : quoddies Solis
 radiis illustratus resplendet , & eodem
 occidente succedit nox : cumque suc-
 cesserit, non prorsus obscura relinquitur,
 ob astrorum chorum. Jam quid di-
 cemus de Luna; quæ cum à Sole pluri-
 mum recesserit, ex adverso ipsi opposi-
 ta, pleno orbe completur : minuitur
 verò, quoties propius ei conjungitur.
 An non hæc intelligentiam Dei toler-
 tiamque declarant ? Adhæc Solis op-
 portunus calor qui maturitatem fructi-
 bus confert; ventorum flatus qui ad an-
 ni temperiem plurimum valent ; im-
 brium refrigeratio, & admirabilis con-
 centus quo hæc omnia certâ lege ac ra-
 tione gubernantur : denique ordo ille
 perpetuus planetarum, stas temporibus
 ad eundem locum recurrentium, nun-
 quid-non manifestè testantur jus-
 tionem Dei, & perfectum obsequium
 astrorum, legi divinæ obtemperanti-
 um. Præterea montium supercilia, &
 vallium concavi recessus, & camporum
 latè patentium æquabilis planities, u-
 trum absque Dei providentia existere
 videntur? Quarum rerum non aspectus
 modo pergratus est, sed etiam usus longè
 jucundissimus. Jam aquarum ac
 terræ spatia atque discidia, partim ad a-
 griculturam idonea; partim ad ea qui-
 bus caremus ex peregrinis regionibus
 subvehenda, nonne accuratam & ex-
 actam divini Numinis providentiam a-
 pertissime demonstrant? Montes enim
 aquam in se continent: quam ubi sub-
 jecta planities excepit, ejusque irriga-
 tione agros abundè recreavit, id quod
 residuum est, effundit in mare : mare
 verò transmittit Oceano. Et audemus
 adhuc nihilominus affirmare, hæc om-
 nia casu ac temerè fieri; cum tamen
 nullomodo designemus, qua specie aut
 forma præditus sit casus; res quæ nec in-
 telligentia nec sensu subsistit, sed solum
 est inanis sonus nominis sine re, auribus
 nostris circumstrepens.

CAPUT VII.

Quod in rebus quas intelligentia assequi non pos-
 sumus, creatoris sapientiam predicare debe-
 mus; nec casum, nisi aliam præter Deum causam
 existimare.

Est enim revera casus, vox ficta ab
 hominibus nulla ratione ac pruden-

Α ἔνυλθ ζῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ νοητὴ καὶ αἰ-
 νιθ ἔσθια Θεῶ, γενήτεια ἐσὶν ἀλλὰ μὴ
 ὁ λόγθ τῆς διατάξεως, ἔργον ἁερνοίας. τῆ
 ἡμέραν ἐπλάμπειν καὶ αὐτὰ ζοφίμωται
 τῆ ἡλίου. τὸ τῶ νύκτα διαδέχεται δὴ αὐτῶ
 αὐτῆ. καὶ διαδέξαμθίμω, μὴ ἀμοιρον ὄλας αὐ-
 ἡμὴ καὶ αὐτῶ πειραθῶ δια τῶ τῆ ἄστρον χρονον
 τί θ' ἀν εἶποι τις ἄρῆ τ' σελίως. πῆρεσθίμω
 μθρ ἐκ τῆς καταντικῆς ἁερθῶ τὸν ἡλίου δι-
 σάσεως, λεπτιωομένης θ' δια τῶ ἔκ τῶ σῶ-
 γως ἁερθῶ αὐτὸν ὁμιλίαν. ταῦτ' ἐχίλῶ γινῶ
 διαδέτοι καὶ ἀγχινοίαν Θεῶ δὴ ἡλίου θ' ἔκ τῶ
 Β τῆ δειον τῆς ἡλιακῆς ἀκτίνος τοὺς καρποὺς πε-
 πανέσης. ἀνέμων δ' ἐπνεύμα εὐετησίας πε-
 ἁερσθκοδύζοντα, ὁμβρων τε ἁερθῶ αὐτῶ
 τῆν τῆτων ἀεμονίαν ἀπάντων, καὶ τῶ ἔκ τῶ
 γως τε καὶ εὐτάκτως διοικεῖται τὰ πάντα τῶ
 τ' αἰδίον τῆς διατάξεως, εἰς τὸν αὐτὸν ἁερθῶ
 θισαμένων τόπον τοῖς δέξοσι καὶ νομθῶ
 καιροῖς τῆς πλανητῶν, ἐχίλῶ φανερατῶ Θεῶ
 πρὸς αἴξια, καὶ τῆς ἄστρον ἐντελής διακονίας,
 πειθομένη τῶ θεῶ νόμῶ; ὑψῆ δ' ὄραθ, καὶ
 λαβάρη χωρίων. ὁμαλότης δ' ἀναπῆταμέ-
 νων πεδίων, ἀνθ Θεῶ ἁερνοίας εἶναι δὴ αὐτῶ
 C ἐμόνον ἁππερπῆς ἡ θεῶ, ἀλλὰ καὶ ἡ χρεῖα ἐ-
 πιτερπῆς. ὑδάτος δ' ἐκ γῆς μέτρα καὶ ἡ κῆ-
 σεις, ἡκαναὶ ἁερθῶ τε γεωργίαν καὶ τῆς ἀλλο-
 δαπῆς χρεῖας ἁερθῶ κομιδῶ, τῆν ἀρετῆ τῶ
 Θεῶ καὶ ἐμμετρον πρὸ μῆθαιαν πῶς ἐ φαι-
 ρῶς ἀποδεικνύσθω, ὅθρ μθρ γδ ὑδῶρ ἐχίλῶ δι-
 δεξαμένη δ' ἐτῶ θ' ὁμαλότης, καὶ ἀεθῶ ἀνα-
 μένη τὸ ἡκανὸν πρὸς ἀνάκτησθω τῆς γῆς, ὅθρ
 θεῶ τὸ λοιπὸν εἰς τῆν θάλασσαν. ἡ δ' αὐτῶ
 λαοσα τῶ ὠκεανῶ παρὰ δίδωσι. καὶ ἐπὶ τῶ
 μῶ μθρ λέγειν, ταῦτα πάντα αὐτομάτως
 D ὡς ἐτυχε γίγνεσθ. ἐ δὴ ἔντες ἐν ποίῳ ἡ χρεῖ-
 ματικῶ μορφῆ χαρακτηρισθῶ τὸ αὐτο-
 ματον. ἁερθῶ αὐτῶ ἐδεμίαν ἐχον, ἔτε νοσῶ
 ἔτε αἰδῶ τῶς. μόνον δ' ὅτι ἡ χθθ ὀνόματος ἐ-
 νυποσάτε περι τὰ ὅτα βομβεῖ.

Κεφ. Ζ'.

Οτι ἁερθῶ τ' ἀκατάληπτον, τὸ δὴ μιν ἔργῶ καὶ πῶς εἰρηθῶ δὴ ἐξῆ
 καὶ ἐκ ἄλλων ὑδ' αὐτομάτων αἰτιῶσθω
 ἁερθῶ.

Εστι γὰρ ἀληθῶς ἐπὶ θεῶμα τὸ αὐτο-
 ματον, ἀνθρώπων ὡς ἐτυχε. ἁερθῶ αὐτῶ

φρονησάντων καὶ τὸν μὲν λόγον αὐτῶν μὴ κα-
 λαμβανόντων. δια δὲ τῶν ἀδένειων ἰσῆς κα-
 λαμβάνουσιν, ἀλόγως οἰομένων διατεταχθαι
 ταῦτα, ὧν τὸν λόγον εἰπεῖν ἐκέχρισιν. ἐστὶ δ' ὁ-
 λως τινὰ, ὧν ἡ ἀληθείης κατάληψις τῆς ἀληθεί-
 ας ἐπιβάθει κείται, θαυμαστῆς φύσεως τετυ-
 χηκότα. ὁποῖα καὶ ἡ τῶν θερμῶν ὑδάτων φύ-
 σις τυχεύουσα, τὴν μὲν γὰρ αἰτίαν τῆς τοσούτου
 πυρὸς ἀδείσας ἀπερχέμενος ἐχοι λέγειν. θαυ-
 μασιὸν δὲ ὅτι ψυχρὰ ὑδὰ πειρῶσι, οὐκ ἴσχυον
 κύβητι, ἐκ τῆς ἐξίσταται τῆς φύσεως θερμότητος.
 Ταῦτα τοὺς πάντων τιζήματα εἶναι δοκεῖ, ἢ ἐνα-
 ριθμητὸν καὶ πᾶσαν τὴν οἰκὸν μὲν, ἢ ὡς ἐμα-
 ρὸν πείθει, ἢ τῆς πείρας δυνάμει ἐυδιὰ γνωστος
 ἀσθενῶσι ἀσθενῶσι γενέσθαι δυνάμει, ἢ ὡς φύσει
 ἐναντιωτάτας, θερμότητα καὶ ψυχρότητα, ἐπι-
 τῆς καὶ μίας ρίζης διηθείσθαι. θαυμάσια πολλ-
 λα μὲν αὖ καὶ ἀριθμητὰ εἰς τῶν ἀμυθῶν
 καὶ ἀπόλων τῶν ἀνθρώπων τῶν τῶν κρείτ-
 τοτος δὲ δῶρται, ἐξαιρέτως δ' ὁ καρπὸς ἐλαί-
 ας τε καὶ ἀμπέλους τὸ μὲν [γδ] ἀνακτῆσεως
 ψυχῆς καὶ παιδείας, ἐπέχει λόγον τὸ
 δ' ἔτερος πρὸς τὴν διπολεύσει, καὶ θεραπείαν τῶν
 σωματικῶν κατάλληλον. θαῦμα δ' ἐξαισίον,
 καὶ ἡ ὕδατος καὶ ἀδιαλείπτου ποταμῶν
 φρεσίν, νύκτωρ τε καὶ μεθήμερον, σύμβολον ἀ-
 εἰας καὶ ἀδιαλείπτου βίαις ἰσοδυναμεί δὲ καὶ
 νύκτωρ διαδοχῆ.

A
 B
 C
 tia præditis; sed qui cum causam ipsam
 intelligentia assequi nequeant, præ mē-
 tis suæ imbecillitate existimant, hæc om-
 nia quorum rationem afferre non val-
 lent, absque ulla ratione esse disposita.
 Sunt certe quædam admirabili naturâ
 prædita, quorum certa veritatis com-
 prehensio in obscuro latet; cujusmodi
 sunt aquæ suapte natura calidæ. Nam
 causam quidem tanti ignis, nemo facile
 dixerit. Est autem mirabile, ignem
 illum aquâ frigidâ undique circumse-
 ptum, suum tamen nativum calorem
 nequaquam amittere. Atque hæc rara
 admodû & paucissima in toto terra-
 rum orbe reperiuntur; quo scilicet, ut
 equidem censeo, divinæ providentiæ
 vis ac virtus ab hominib' facile cognos-
 sci possit: quæ duas res maxime inter se
 contrarias, frigus nimirum & calorem,
 ex una eademque radice manare præ-
 cepit. Sunt quidem multa ac prope
 innumerabilia, quæ Deus ad solatium
 & oblectationem hominibus donavit:
 sed præcipuè oleæ fructus ac vitis. Qua-
 rum hæc ad animos recreandos atque
 exhilarandos vim habet. Illa verò non
 solum ad voluptatem, verum etiam ad
 corporum curationem apta est. Sum-
 man quoque admirationem meretur
 continuus ac perennis fluminum cur-
 sus, diu noctuque perlabentium, & per-
 petuæ æternæque vitæ quandam refe-
 rentium similitudinem. Noctis item ac
 diei continua vicissitudo est perinde
 mirabilis.

Κεφ. Η΄.

Ὅτι μὴ χρεῖσθαι, ἀφθόνως τοῖς ἀνθρώποις ἰσῆς χορηγεῖται. τὰ
 δὲ πρὸς τὴν ψυχὴν μετρίως· συμφορῶν τῶν ἐκατέρων χρο-
 γῶν πρὸς ἀπολαύσει.

Πάντα δὲ ταῦτα ἡμῖν εἰρήσων, πρὸς πῆ-
 ρωσιν τῶν μὴδὲν ἀλόγως μὴδ' ἀνοήτως
 γνῶσθαι τὸν δὲ λόγον καὶ τὴν πείραν εἶναι τῶν
 θεῶν ὡς καὶ τὴν τῶν μετάλλων, χρυσῆ τε καὶ ἀρ-
 γυρῆ καὶ χαλκῆ καὶ τῶν ὑπολοίπων φύσιν ἐτα-
 μινεῖτο μέτρησθαι πρὸς τὸν πρὸς τὴν ψυχὴν
 πολλή τε καὶ παντοδαπὴ ἡμελλεν εἶσεσθαι,
 ἀφθόνως κελύσας χορηγεῖσθαι. τὰ δὲ πρὸς
 τὴν κόσμον καὶ ἀφθόνως μόνω, μεγαλο-
 ψυχῶς τε καὶ πεφεισμένως, μεταξὺ φειδώ-
 νιας τε καὶ ἐυδωρίας. εἰ γὰρ καὶ τῶν πρὸς κόσ-
 μον πεπονημένων ἡ αὐτὴ ἀφθονία συνεχώ-
 ρετο, διὰ πλεονεξίαν οἱ μεταλῶ ἔνοντες, τὸ μὲν

CAPUT VIII.

Quod quæ ad usum necessaria sunt, Deus copiosè
 suppeditat hominibus: quæ verò ad voluptatē
 faciunt, modicè subministrat: utrumq; ad an-
 sitatem nostram dispensant.

A
 Tq; hæc omnia dicta sint à nobis,
 ut constet nihil absque ratione &
 intelligentia factum fuisse: ipsam verò
 rationem ac providentiam, Dei opus
 esse. Qui quidem aurum etiam & ar-
 genti aurique ac reliquorum metallo-
 rum diversas species convenienti mo-
 do ac mensura produxit. Ea siquidem
 quorum multiplex ac varius usus erat
 futurus, copiosè suppeditari jusfit:
 quæ verò ad oblectationem duntaxat
 & luxum faciunt, liberaliter simul ac
 modicè; & medio quodam modo in-
 ter parcimoniam & profusam largitio-
 nem. Nam si earum rerum quæ ad
 ornatum factæ sunt, eadem copia conce-
 sa fuisset; metallarii præ nimia cupidi-